

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І.І. МЕЧНИКОВА
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ І ТУРИЗМУ

ПРИХОДЬКО З. В.

ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з навчальної дисципліни
для студентів геолого-географічного факультету
спеціальності 242 "Туризм"
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр»

ОДЕСА
ОНУ
2022

**УДК 911.3(075.8)
ПЗ7**

Укладач:

Приходько З.В. кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Рецензенти:

Сич В. А. доктор географічних наук, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Нефедова Н. Є. к.г.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

*Рекомендовано до друку вченою радою
геолого-географічного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова
Протокол № 7 від 19 квітня 2022*

Приходько З. В.

ПЗ7 Основи суспільної географії: методичні рекомендації з навчальної дисципліни для студентів геолого-географічного факультету спеціальності 242 «Туризм» освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» / З.В. Приходько. – Одеса : Одес. нац. ун-т імені І.І. Мечникова, 2022. – 41 с.

Методичні рекомендації містять всю необхідну інформацію з курсу «Основи суспільної географії» для студентів спеціальності 242 Туризм освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» на геолого-географічному факультеті ОНУ імені І. І. Мечникова. Студенти мають змогу ознайомитись із тематикою лекційних та семінарських занять, питаннями для самоконтролю, завданнями для самостійної роботи, списком рекомендованих джерел для вивчення дисципліни.

УДК 911.3(075.8)

© Приходько З.В., 2022

© Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ.....	7
Тема 1. Предметна область суспільної географії.....	7
Тема 2. Структура та зміст суспільної географії.....	8
Тема 3. Система методів суспільної географії.....	9
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ.....	10
Тема 4. Особливості історичного розвитку суспільної географії.....	10
Тема 5. Формування і розвиток суспільної географії в Україні.....	11
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ, ПОНЯТТЯ ТА КОНЦЕПЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ.....	13
Тема 6. Територіальна організація суспільства.....	13
Тема 7. Простір і час у географії.....	14
Тема 8. Суспільно-географічне положення.....	15
Тема 9. Суспільно-географічні відношення і процеси.....	16
Тема 10. Природне середовище життєдіяльності суспільства.....	17
Тема 11. Геодемографія.....	18
Тема 12. Цивілізаційний розвиток людства.....	19
Тема 13. Територіальний поділ праці.....	20
Тема 14. Господарство. Національна економіка.....	22
Тема 15. Політична географія.....	23
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ.....	25
Заняття 1. Становлення і розвиток предметних представлень географічної науки. Предметна область суспільної географії.....	25
Заняття 2. Система географічних наук. Структура суспільної географії.....	25
Заняття 3. Особливості історичного розвитку суспільної географії.....	25
Заняття 4. Формування і розвиток суспільної географії в Україні.....	26
Заняття 5. Територіальна організація суспільства. Концепція територіальних структур.....	26
Заняття 6. Суспільно-географічне положення.....	26
Заняття 7. Суспільно-географічні процеси.....	27
Заняття 8. Територіальний поділ праці.....	27
Заняття 9. Господарство. Національна економіка. Становлення та розвиток світового господарства.....	28
Заняття 10. Основи політичної географії.....	28
САМОСТІЙНА РОБОТА.....	29
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ.....	32
СПИСОК ДЖЕРЕЛ.....	38

ВСТУП

Пропонований навчально-методичний комплекс допоможе студентам, що вивчають предмет «Основи суспільної географії», освоїти навчальну програму з даної дисципліни, краще уявити собі сучасні тенденції в розвитку суспільної географії, ознайомитись з місцем і значенням даної науки в сучасному світі, сформувати знання про основні поняття, закони та закономірності територіальної організації суспільства, просторової диференціації природного середовища, населення та його господарської діяльності, сутність географічних процесів та явищ. Запропоновані рекомендації повинні допомогти студентам набути необхідних знань, навичок та вмінь застосовувати їх при відповідях на практичних заняттях, підготовці рефератів, а також під час проходження підсумкового контролю.

Метою вивчення дисципліни «Основи суспільної географії» є формування у студентів уявлень про історичні особливості формування та розвитку суспільної географії як одного з базових підрозділів географічної науки; ознайомлення з місцем, роллю, структурою та значенням даної науки у сучасному світі, формування теоретичних знань про основні поняття, категорії, закони та закономірності територіальної організації суспільства, просторової диференціації природного середовища, населення та його господарської діяльності, сутність географічних процесів та явищ.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільно-історичні та соціально-економічні закономірності функціонування та геопросторової організації ландшафтної оболонки; сутність суспільних територіальних систем і характер їх функціонування у сучасний час; територіальна організація життєдіяльності суспільства, а також територіальні поєднання природи – населення – господарства у вигляді природно-соціально-економічних комплексів і систем.

Пререквізити навчальної дисципліни. Дисципліна вводиться після або паралельно із засвоєнням дисциплін "Актуальні питання історії та культури

України", "Філософія та основи релігієзнавства", "Туристично-рекреаційні ресурси України", "Рекреаційні комплекси світу".

Постреквізити навчальної дисципліни. Дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даної дисципліни: "Регіональна економіка з основами регіональної політики", "Географія туризму", "Природні туристичні ресурси світу", "Географія світового господарства", "Міжнародний туризм".

Завдання. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Основи суспільної географії» є надання знань про об'єкт, предмет, сучасну структуру суспільної географії як науки; перспектив її розвитку тощо; визначення особливостей історичного розвитку суспільної географії в світі в цілому та в Україні зокрема, її зв'язку з іншими науками; дослідження формування та розвитку географічних наукових шкіл у світі; ознайомлення з сучасними науковими суспільно-географічними центрами й організаціями в Україні; ознайомлення з системою методів суспільної географії, їх класифікацією; навчання методам суспільно-географічного аналізу та практичного застосування положень суспільної географії.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей (К)**:

а) загальних:

- К01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена компетентності суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

- К02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

- б) спеціальних/фахових:

- К14. Здатність працювати в команді та автономно.

Програмні результати навчання (ПР):

- ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

- ПР13. Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.

- ПР14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.

- ПР16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати** сутність і структуру сучасної суспільної географії; місце і роль суспільної географії в системі наук; методологічні основи суспільної географії; історію становлення і розвитку світової та української суспільної географії; сутність взаємодії суспільства і природи, охорони природи та екологічної безпеки; суспільно-географічні процеси сучасності; геополітичні концепції і процеси;

вміти визначати об'єкт та предмет суспільної географії; визначати місце суспільної географії в системі географічних та інших наук; використовувати основні методи суспільно-географічних досліджень; характеризувати наукові школи розвитку суспільної географії в світі і в Україні; характеризувати сучасні процеси взаємодії суспільства і природи; характеризувати сучасні процеси глобалізації і інтеграції в світі; аналізувати демографічні, соціально-економічні, геополітичні процеси в сучасному світі і в ретроспективі.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Тема 1. Предметна область суспільної географії.

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. В чому полягає предмет дослідження географії?
2. Як змінювались погляди на предмет географії на протязі історії її розвитку?
3. В чому полягає важливість географічних знань в сучасному світі?

Лекційне заняття

Поняття об'єкту та предмету науки. Різноманітність підходів до розуміння загального об'єкта суспільної географії. Предметні представлення географії. Становлення і розвиток предметних представлень географії. Парадигми географії. Об'єкт географії – земна оболонка. Становлення поняття «ландшафтна оболонка Землі». Склад і будова ландшафтної оболонки. Геосферна будова земної оболонки. Геохронологія геосфер. Проблеми термінування об'єкту географії. Географічне середовище. Довкілля. Проблеми перекриття та розмежування предметних областей фізичної та суспільної географії. Проблеми формування єдиного теоретичного ядра географічної науки.

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть зміст і функції понять об'єкт науки, предмет науки, предметна область науки.
2. Поясніть зміст землезнавства як нового напрямку (парадигми) географії. З чим пов'язана розробка цього напрямку? Хто і коли ввів поняття “землезнавство”?
3. Які наслідки мала концепція конструктивної географії у колишньому СРСР? Які обставини спричинили її методологічно неправильну реалізацію?
4. Поясніть зміст і цільові настанови парадигми (концепції) геопланування.

5. За якими ознаками встановлюють компоненти географічної оболонки? Назвіть базові (вихідні) компоненти географічної оболонки.
6. Що являє собою геосфера? Як співвідносяться поняття “географічна оболонка” та “геосфера”?
7. Характеризуйте геосферну будову географічної оболонки. Поясніть ординацію та взаємозв’язок між інтегральною геосферою та геосферами компонентними.

Тема 2. Структура та зміст суспільної географії.

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Які ознаки повинен мати географічний компонент, щоб його можна було розглядати як геосферу?
2. Наведіть приклади, коли компонентні базові геосфери з розвитком знань поділяють на нові геосфери.
3. Наведіть приклади і поясніть загальні принципи формування нових геосфер на основі попередніх.

Лекційне заняття

Структура суспільної географії, її складові частини. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Підходи до структуризації наук. Схеми класифікації суспільної географії. Зміст суспільної географії. Співвідношення суспільної географії з іншими науками.

Питання для самоконтролю:

1. Як різняться предметні області географії за просторовими масштабами досліджень?
2. За якими ознаками встановлюють предметні області різних програм географічних досліджень?
3. Що являє собою система географічних наук? Які ознаки стверджують, що це дійсно система, а не проста сукупність чи набір дисциплін?

4. На які загальнометодологічні блоки поділяють систему географічних наук?

5. Як поділяють географічні дисципліни співставно із загальним структуруванням ландшафтної оболонки Землі?

Тема 3. Система методів суспільної географії

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Поясніть принципову різноякісність законів і закономірностей природних і суспільних. Які проблеми така розбіжність ставить перед географічною наукою?
2. Поясніть необхідність дублювання всіх основних суспільно-географічних дисциплін на галузеві та регіональні різновиди, виходячи із предметної специфіки географії.
3. Характеризуйте головні напрямки досліджень геопросторової організації ландшафтної оболонки Землі.

Лекційне заняття

Поняття наукового методу, вимоги до методів дослідження, класифікація методів суспільно-географічних досліджень. Проблеми формування єдиного теоретичного ядра географічної науки. . Напрямки географічних досліджень ландшафтної оболонки Землі. Географічний метод. Географічні процеси та відношення. Суспільно-географічні відношення і зв'язки. Суспільно-географічні процеси Концепція сталого розвитку.

Питання для самоконтролю:

1. Обґрунтуйте географічний метод як загальнонауковий.
2. Назвіть і поясніть три найбільш загальні методологічні схеми взаємин "суспільство - природа". Яка з них найбільш поширена у наш час, чому?
3. Порівняйте екологічну ситуацію та еколого-економічну політику розвинених і слабо розвинених країн.
4. Як формувалась концепція сталого (стійкого) розвитку?
5. Характеризуйте головні аспекти концепції сталого (стійкого) розвитку.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Тема 4. Особливості історичного розвитку суспільної географії.

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Чому географію називають серед найдавніших і перших наук людства?
2. За якими ознаками і критеріями періодизують становлення та розвиток географічної науки?
3. Характеризуйте найбільш загальні етапи розвитку географії, поясніть зміст таких етапів.

Лекційне заняття

Загальні особливості історії географії. Розвиток поглядів про предмет вивчення суспільної географії. Етапи розвитку географічної науки та становлення суспільної географії. Загальна періодизація історії географії. Антично-середньовічний етап: Землеопис. Класичний період розвитку географії: землезнавство. Новий і новітній періоди: розвиток економічної і суспільної географії

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть генетичну пов'язаність європейської та західної географії в цілому з географічними знаннями античної Греції.
2. Характеризуйте найбільш загальні етапи розвитку географії, поясніть зміст таких етапів.
3. Протягом якого часу тривав антично – середньовічний етап становлення і розвитку географії? Якою була цільова настанова та головна парадигма тогочасної географії?
4. Кого з давньогрецьких та давньоримських мислителів вважають фундаторами географічної науки?
5. Назвіть видатних німецьких географів, з іменами яких пов'язаний етап класичної географії, та їх безпосередніх послідовників?

6. Характеризуйте головний зміст нового етапу розвитку географії. Які важливі події щодо організації географічної науки відбуваються у цей час?
7. Характеризуйте головні здобутки новітнього етапу розвитку географії.

Тема 5. Формування і розвиток суспільної географії в Україні.

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Характеризуйте час і головний зміст класичного етапу розвитку географії.
2. З якою класичною роботою пов'язують початок диференціації до того цілісної географії на галузеві географічні дисципліни? Коли була опублікована ця робота?
3. Який період називають новим етапом розвитку географії? Коли започаткований новітній етап становлення географічної науки?

Лекційне заняття

Перші письмові згадки про територію та населення України. Україна в працях стародавніх географів і мандрівників. Географічні знання про українські землі в епоху середньовіччя. Формування української національної географії. Сучасні наукові суспільно-географічні організації та центри.

Питання для самоконтролю:

1. У роботах яких античних географів знаходимо перші відомості про українські землі? Які національні першоджерела містять географічні знання про Україну?
2. Ким, в який час і в яких роботах введена сучасна назва нашої країни – “Україна”?
3. Хто і в який час проводив академічні експедиції на території України?
4. Характеризуйте внесок у розвиток української географії вітчизняних статистиків і економістів.

5. Де і коли заснована перша в Україні кафедра географії? Хто її очолив?
6. Назвіть фундаторів української національної географії та час її формування.
7. Які економіко-географічні школи сформувались в Україні?

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ, ПОНЯТТЯ ТА КОНЦЕПЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Тема 6. Територіальна організація суспільства

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Які тенденції світового розвитку зумовлюють початок новітнього етапу зростання географії?
2. Хто і коли розробив концепцію територіальної організації суспільства?
3. Як суспільство організовує простір навколо?

Лекційне заняття

Територіальна організація суспільства: зміст і функції поняття. Складові елементи територіальної організації суспільства – природні, соціальні, економічні. Групи складових елементів і зв'язків, які формують територіальну організацію суспільства. Співвідношення понять «розміщення» та «територіальна організація». Принципові відмінності між ними з точки зору суспільної географії. Головні характеристики територіальної організації господарства як результат історичної взаємодії суспільства і природи. Системно-структурна парадигма територіальної організації суспільства. Загальний зміст системно-структурної організації навколишнього світу. Системно-структурний підхід щодо територіальної організації суспільства. Покомпонентний склад територіальної організації суспільства в залежності від рівнів організації життєдіяльності суспільства. Зміст і функції понять «територіальна система», «геосистема», «територіальна структура», «геоструктура». Основні типи територіальних структур. Стадійний розвиток територіальної організації суспільства. Історичні зміни в територіальній організації суспільства протягом часів доіндустріального, індустріального та постіндустріального розвитку. Концепція територіальних структур. Планування території. Генеральна схема планування території України.

Питання для самоконтролю:

1. Який науковий статус має ТОС для суспільної географії?
2. Розкрийте суспільно-географічний зміст категорії ТОС.
3. Характеризуйте ТОС як закономірність життєдіяльності населення.
4. Характеризуйте роль зв'язків, взаємодій, відношень у формуванні ТОС. Назвіть зв'язки та відношення безпосередні, такі, що можна спостерігати, та опосереднені (приховані, латентні).
5. Обґрунтуйте вирішальну роль розселення населення у формуванні ТОС. Які географічні чинники визначають характер розселення?
6. Як різняться складові ТОС у різних масштабах суспільно-географічних досліджень? Наведіть приклади елементів ТОС у крупному, середньому та дрібному масштабах.
7. Характеризуйте територіальну організацію продуктивних сил населення та господарства, Одеського регіону. Поясніть вплив приморського положення на формування ТОС.
8. Поясніть стадійний розвиток головних складових ТОС – природокористування, розселення, виробництва, транспорту, обслуговування, духовної життєдіяльності людства.
9. Що називають структурою систем? Що являє собою територіальна структура (ТС) у системному представленні ТОС?
10. Характеризуйте складові частини Генеральної схеми (ГС) та їх зміст. Як систематизовані в ГС території за видами переважного господарського використання?

Тема 7. Простір і час у географії

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Поясніть зміст і функції поняття “географічне положення”.
2. Що являє собою географічний простір (геопростір)? Поясніть зв'язок цього поняття з місцеположеннями географічних об'єктів.

Лекційне заняття

Місце. Місцеположення. Географічний простір. Зміст та функції поняття «географічний простір». Простір та час як найбільш загальні наукові категорії. Співвідношення простору і часу в суспільно-географічних дослідженнях.

Питання для самоконтролю:

1. Що являє собою функція місця? Хто і коли розробив цю категорію?
2. Обґрунтуйте хорологічний (просторовий) підхід як стрижневу парадигму географії.
3. Поясніть взаємозв'язок і взаємодію хорологічного просторового підходу в географії з історичним (динамічним).
4. Характеризуйте узагальнюючі характеристики в географічних дослідженнях просторового та історичного підходів.
5. Поясніть складність і необхідність переходу в суспільно-географічних дослідженнях від дискретного часу до безперервних процесів.

Тема 8. Суспільно-географічне положення

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Характеризуйте два головних аспекти географічних досліджень місцеположень – аналіз розміщення та аналіз взаємного розміщення.
2. Що являє собою позиційний принцип? Хто і коли ввів його у географічну науку?
3. Характеризуйте абсолютну та відносну прив'язку географічних об'єктів як два головних напрями аналізу їхніх місцеположень.

Лекційне заняття

Місцеположення. Зміст і функції поняття «місце» («місцеположення») в суспільній географії. Зміст позиційного принципу за Б. Родоманом. Способи, якими географи характеризують розміщення об'єктів на земній поверхні, їх переваги та недоліки. Зміст поняття «географічний простір» («геопростір») – множина місць географічних об'єктів. Суспільно-географічне положення. Зміст і функції поняття «географічне положення», «економіко-географічне

положення», «суспільно-географічне положення» – відміни та схожість. Типізація суспільно-географічного положення. Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Якісна оцінка суспільно-географічного положення. Методика кількісного аналізу положення на графі за допомогою матриці найкоротших відстаней.

Питання для самоконтролю:

1. Хто й коли розробив категорію економіко-географічного положення (ЕГП)?
2. Дайте визначення поняттю ЕГП, поясніть зміст і функції цього поняття.
3. Чим зумовлена необхідність введення нового поняття – суспільно-географічне положення(СГП)? Як співвідносяться категорії ЕГП та СГП?
4. Поясніть зміст і функції поняття СГП.
5. Покажіть взаємозв'язок між розвитком міст та їх місцеположенням. Поясніть зворотній зв'язок, коли поява нового міста та його зростання істотно міняли оцінку місцеположення даної ділянки.

Тема 9. Суспільно-географічні відношення і процеси

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Як поділяють СГП за рівнем просторової організації життєдіяльності суспільства?
2. Характеризуйте змістовні різновиди СГП та відповідні напрямки його аналізу та оцінки.
3. Наведіть приклади можливості використання для СГП будь-яких аспектів життєдіяльності суспільства, що мають просторові відмінності.

Лекційне заняття

Суспільно-географічні відношення і зв'язки. Систематизація суспільно-географічних відношень і зв'язків за Є. Алаєвим. Переміщення і потоки. Поняття "переміщення" і "потоки". Вплив понять "переміщення" і "потоки" на

предметну область суспільної географії. Суспільно-географічні процеси і явища. Поняття територіального процесу. Сучасна систематизація процесів за наступними ознаками: за рівнем відображення суспільногеографічної якості, за суспільно-географічним змістом, за рівнем пізнання функціональної структури об'єкта, за територіальними масштабами, за рівнем розвитку та ін. Процеси геопросторової диференціації, процеси геопросторової інтеграції, процеси геопросторового комплексо- і системоформування.

Питання для самоконтролю:

1. Що являють собою суспільно – географічні відношення та зв'язки? Поясніть змістовну різницю між відношеннями та зв'язками.
2. Що являють собою суспільно – географічні зв'язки та відношення вертикальні та горизонтальні? Наведіть відповідні приклади.
3. Дайте загальнонаукове визначення поняттям “процес”, “зміни”, “динаміка”, “розвиток”, “напрямок розвитку”.
4. Визначіть суспільно-географічний процес: а) через зміни соціально-економічних компонентів ландшафтної оболонки; б) через зміни ТОС; в) через розвиток господарського освоєння природного середовища.
5. Як можна показувати суспільно-географічні процеси на картах ?

Тема 10. Природне середовище життєдіяльності суспільства

Питання для повторення теоретичного

матеріалу і самопідготовки

1. Характеризуйте суспільно-географічні зв'язки: матеріально-речовинні, енергетичні, інформаційні.
2. Як систематизують суспільно – географічні відношення і зв'язки за макрокомпонентами ландшафтної оболонки?
3. Характеризуйте сучасні погляди щодо ролі природного середовища в соціально-економічному розвитку людства.

Лекційне заняття

Соціально–економічні функції природного середовища. Концепції взаємодії природи і суспільства. Взаємодія господарської діяльності з природним середовищем. Зв'язки господарської діяльності з природним середовищем. Систематизація видів господарської діяльності суспільства за ступенем їх пов'язаності з природним середовищем. Особливості суспільно–географічної організації морів і океанів. Берегові зони. Природокористування.

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть зміст понять “природно-біосферний потенціал” і “природно-ресурсний потенціал”. Назвіть географів, які розробляли ці поняття.
2. Характеризуйте соціальні функції природного середовища (природного ландшафту).
3. Поясніть зміст понять “антропогенне навантаження” (на природне середовище), “техногенне навантаження”, “антропогенно-техногенне навантаження”.
4. Поясніть зміст природокористування за видами господарської діяльності суспільства. Як змінюється співвідношення напрямків природокористування протягом останнього часу?
5. Наведіть приклади, коли один і той самий ландшафт одночасно виконує кілька різних соціальних функцій. Назвіть приклади територіально несумісних видів використання природного середовища.

Тема 11. Геодемографія

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Поясніть безпосередній та опосереднений вплив природного середовища на життєдіяльність суспільства. Наведіть приклади прямої та опосередненої взаємодії суспільства з природою.
2. Як систематизують види господарської діяльності суспільства за ступенем їх пов'язаності з природним середовищем?

3. Як поділяють океанічні та морські простори, прилеглі до окремих країн, за морською конвенцією?

Лекційне заняття

Населення світу, його динаміка. Природний і механічний рух населення. Статеві-вікова структура. Геодемографічні процеси. Типи відтворення населення. Демографічна політика. Демографічна політика країн світу. Розселення населення. Системи розселення.

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть функції населення як складового компонента ландшафтної оболонки Землі та його особливості у взаємодії з іншими компонентами природи.
2. Які компонентні геосфери ландшафтної оболонки пов'язані з життєдіяльністю населення? Як вони ординовані (впорядковані) між собою?
3. Як називають розділ суспільної географії, що вивчає населення? Визначить його предметні настанови?
4. Що являє собою населення у предметній області суспільної географії?
5. Поясніть зміст і цільові настанови демографічної політики. Які головні напрями демографічної політики поширені у наш час?
6. Характеризуйте демографічну політику розвинених країн та її цільові настанови.
7. Які різновиди демографічної політики реалізують слаборозвинені країни?
8. Наведіть приклади вдалої та невдалої демографічної політики різних країн наприкінці ХХ ст.

Тема 12. Цивілізаційний розвиток людства

Питання для повторення теоретичного

матеріалу і самопідготовки

1. Що являє собою природний рух населення, якими показниками його характеризують?

2. Що являє собою просторовий (механічний) рух населення, які показники його характеризують?
3. Назвіть головні характеристики населення, поясніть їхній зміст.

Лекційне заняття

Суспільно-історичний поступ людства. Фактори суспільного розвитку. Осьовий час: формування духовних засад цивілізації. Східний та західний шляхи цивілізації. Полілінійний і стадійний розвиток світової цивілізації.

Питання для самоконтролю:

1. Протягом якого часу тривала перед цивілізаційна стадія розвитку людства? Якою була тогочасна система господарства, як її називають нині?
2. Що являє собою неолітична революція, коли вона відбулася? Якими були її наслідки щодо системи господарства?
3. В який час відбулось розходження головних господарсько – цивілізаційних ліній? Які з них виявились тупиковими, які стали магістральними?
4. Що являє собою “осьовий час”? Хто і в який час розробив концепцію “осьового часу”?
5. Характеризуйте становлення капіталізму як чергову цивілізаційну трансформацію людства. Які особливості відрізняють індустріальну цивілізацію від аграрної?
6. З якого часу формується глобальна макроцивілізаційна система? Яка регіональна цивілізація утримує у ній лідерство?
7. Хто в який час започатковував концепцію постіндустріального та інформаційного суспільства?
8. Поясніть відмінності між постіндустріальною (інформаційною) цивілізацією та індустріальним суспільством.

Тема 13. Територіальний поділ праці

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Як визначало людство рушійну силу історичного розвитку у добу середньовіччя та капіталізму? Як визначають рушійні чинники суспільно-історичного процесу у наш час?
2. Як визначали у розвитку суспільства роль природного середовища? Які географічні концепції щодо ролі природного середовища у суспільному житті розроблялись у різні часи?
3. Поясніть місце і роль суспільно-історичному розвитку людських мас та окремих осіб. З якого часу роль окремих особистостей в історії стала більш помітною? Чому об'єктивні тенденції історичного розвитку більш зрозумілі на великих історичних проміжках, а суб'єктивні – на малих?

Лекційне заняття

Суспільний і територіальний поділ праці: зміст понять. Зміст і соціально-економічні функції поділу праці. Пояснення В.Петті, А. Сміта, Е. Дюркгейма об'єктивної необхідності поділу праці. Співвідношення суспільного і територіального поділу праці. Історична еволюція поділу праці. Схеми стадійного розвитку суспільства від збиральництва й мисливства до землеробства, скотарства й зародження міст. Відокремлення обігу від виробництва. Наслідки першої промислової революції. Особливості поділу праці в умовах індустріалізації суспільства. Економічні вигоди від територіального поділу праці. Принцип абсолютних переваг територіального поділу праці за А. Смітом. Принципи відносних переваг територіального поділу праці, що розроблені Д. Рікардо. Основні положення теорії факторів виробництва Хекшера – Оліна. Чинники, що визначають просторові масштаби поділу праці. Поняття «формула економічних вигод» територіального поділу праці, що запропонована М. Баранським. Рівні територіального поділу праці. Багаторівнева ієрархічна структура територіального поділу праці. Міжнародний поділ праці. Чинники, що обумовлюють невпинне зростання ролі міжнародного поділу праці. Альтернативні варіанти державної політики щодо участі країн в міжнародному поділі праці та регулюванні свого експорту й імпорту. Фактори, що визначали міжнародний поділ праці на різних стадіях історичного розвитку

суспільства. Новітні форми міжнародного поділу праці, пов'язаних із функціонуванням ТНК. Форми міжнародних об'єднань.

Питання для самоконтролю:

1. Що являє собою поділ праці? Поясніть його характерні риси - об'єктивність, однонаправленість, незворотність, безперервність, нескінченність.
2. Характеризуйте новітні фактори ТПП, пов'язані з новою науково-технічною революцією та формуванням постіндустріального (інформаційного) суспільства.
3. Як визначають економічну вигоду (ефективність) ТПП?
4. Характеризуйте поділ праці в індустріальному суспільстві. Протягом якого часу формується та діє така система.
5. Які головні ознаки має поділ праці у постіндустріальному суспільстві. З якого часу формується така система поділу праці?
6. Поясніть принцип переваг, за яким А. Сміт пояснював можливості ТПП.
7. Характеризуйте принцип відповідних переваг ТПП, розроблений Д. Рікардо. Покажіть різну дію абсолютних та відносних переваг у формуванні ТПП.

Тема 14. Господарство. Національна економіка

Питання для повторення теоретичного

матеріалу і самопідготовки

1. Характеризуйте рівні просторової організації суспільного і територіального поділу праці.
2. Поясніть можливі напрями митної політики держав у міжнародній торгівлі. Яка національна політика стосовно зовнішньої торгівлі найбільш поширена у наш час?
3. Характеризуйте головні особливості сучасних умов щодо розвитку міжнародного поділу праці.

Лекційне заняття

Потреби та інтереси населення. Класифікація потреб. Господарство. Економічна система та її складові. Світові економічні системи. Національна економіка та її показники. Валовий національний та валовий внутрішній продукти. Показники якості життя населення. Індекс людського розвитку.

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть зміст понять “господарство” та “господарська діяльність”. Характеризуйте стадії господарської діяльності.
2. Що являє собою економічна система?
3. Дайте визначення економічній теорії. Характеризуйте зміст мікроекономіки, макро- та супермакроекономіки.
4. Поясніть необхідність систематики та класифікації світових економічних систем.
5. Як у різні часи визначали ідеальну економічну систему? Яка економічна система є найбільш популярною в світі у наш час?

Тема 15. Політична географія

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Поясніть зміст поняття “національна економіка”. Які обов’язкові ознаки має національна економіка?
2. На які сектори поділяють національну економіку? Які суб’єкти формують національну економіку?
3. За якими макроекономічними показниками характеризують національну економіку?

Лекційне заняття

Предметна область політичної географії. Становлення та розвиток політичної географії та геополітики. Класична геополітика. Нова політична географія. Вітчизняна геополітика. Геополітичні моделі світу.

Питання для самоконтролю:

1. Що вивчає політична географія? Як пов'язані між собою політична діяльність суспільства та географічний простір?
2. Поясніть роль і місце політичної сфери серед інших сфер життєдіяльності людства.
3. Поясніть концепцію світових геополітичних комплексів, розроблену Ю. Челленом.
4. Характеризуйте геополітичну модель світу, розроблену П. Маккіндером. Як визначали геополітичну роль континентальної Євразії Г. Маккіндер та його учень Дж. Фейргрив?
5. В чому полягають особливості французької школи геополітики, започаткованої П.Відалем де ла Блашем?
6. Представте двополюсну геополітичну модель світу “Гартленд – Римленд”, розроблену Н. Спикменом.
7. Поясніть геополітичну модель світу К. Гаусгофера.
8. Які події та тенденції світового розвитку спричинили формування нової політичної географії?
9. Як змінюється розуміння ролі і функції держав у сучасних геополітичних процесах?

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Заняття 1. Становлення і розвиток предметних представлень географічної науки. Предметна область суспільної географії

1. Об'єкт і предмет науки.
2. Об'єкт географії – земна оболонка.
3. Становлення і розвиток предметних представлень географії.
4. Становлення поняття «ландшафтна оболонка Землі».
5. Склад і будова ландшафтної оболонки.
6. Розвиток ландшафтної оболонки Землі: геохронологія геосфер.
7. Сучасна трансформація предметної області географії.
8. Географічне середовище. Довкілля.
9. Напрямки географічних досліджень ландшафтної оболонки.
10. Проблеми перекриття та розмежування предметних областей фізичної та суспільної географії.

Заняття 2. Система географічних наук. Структура суспільної географії

1. Система географічних наук.
2. Роль і місце суспільної географії у системі географічних наук.
3. Співвідношення суспільної географії з іншими науками.
4. Склад і структура суспільної географії. Систематики суспільно-географічних дисциплін.
5. Галузеві та регіональні географічні дисципліни.
6. Суспільно-географічні дисципліни за просторовими масштабами.

Заняття 3. Особливості історичного розвитку суспільної географії

1. Загальні особливості історії географії.
2. Етапи розвитку географічної науки та становлення суспільної географії.
3. Загальна періодизація історії географії.

4. Антично-середньовічний етап: землеопис.
5. Класичний період розвитку географії: землезнавство.
6. Новий період розвитку економічної і суспільної географії.
7. Новітній період розвитку суспільної географії.
8. Сучасні напрямки трансформації географії.

Заняття 4. Формування і розвиток суспільної географії в Україні

1. Перші письмові згадки про територію та населення України.
2. Україна в працях стародавніх географів і мандрівників.
3. Географічні знання про українські землі в епоху середньовіччя.
4. Формування української національної географії.
5. Сучасні наукові суспільно-географічні організації та центри.

Заняття 5. Територіальна організація суспільства. Концепція територіальних структур

1. Раціональна територіальна організація – закон життєдіяльності суспільства.
2. Територіальна організація суспільства (ТОС) – базова концепція географічної науки
3. Складові територіальної організації суспільства. ТОС як інтегральне поняття.
4. Ієрархічні рівні життєдіяльності суспільства та напрямки досліджень ТОС.
5. Стадійний розвиток ТОС.
6. Концепція територіальних структур.
7. Планування території.
8. Генеральна схема планування території України

Заняття 6. Суспільно-географічне положення

1. Місце. Місцеположення. Зміст і функції поняття «місце» («місцеположення») в суспільній географії.

2. Зміст позиційного принципу за Б. Родманом.
3. Способи, якими географи характеризують розміщення об'єктів на земній поверхні, їх переваги та недоліки.
4. Зміст поняття «географічний простір» («геопростір»).
5. Суспільно-географічне положення.
6. Зміст і функції поняття «географічне положення», «економіко-географічне положення», «суспільно-географічне положення».
7. Типізація суспільно-географічного положення.
8. Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення.
9. Якісна оцінка суспільно-географічного положення.
10. Методи кількісного аналізу суспільно-географічного положення.

Заняття 7. Суспільно-географічні процеси

1. Суспільно-географічні відношення і зв'язки.
2. Систематизація суспільно-географічних відношень і зв'язків за Є. Алаєвим.
3. Поняття "переміщення" і "потоки". Вплив понять "переміщення" і "потоки" на предметну область суспільної географії.
4. Суспільно-географічні процеси і явища.
5. Поняття територіального процесу.
6. Сучасна систематизація суспільно-географічних процесів.
7. Процеси геопросторової диференціації, процеси геопросторової інтеграції, процеси геопросторового комплексо- і системоформування.

Заняття 8. Територіальний поділ праці

1. Суспільний і територіальний поділ праці: зміст понять.
2. Зміст і соціально-економічні функції поділу праці.
3. Співвідношення суспільного і територіального поділу праці.
4. Історична еволюція поділу праці.
5. Особливості поділу праці в умовах індустріалізації суспільства.

6. Принцип абсолютних переваг територіального поділу праці за А. Смітом.
7. Принципи відносних переваг територіального поділу праці за Д. Рікардо.
8. Основні положення теорії факторів виробництва Хекшера – Оліна.
9. Чинники, що визначають просторові масштаби поділу праці.
10. Формула економічних вигод територіального поділу праці.
11. Рівні територіального поділу праці.
12. Міжнародний поділ праці.
13. Види державної політики щодо участі країн в міжнародному поділі праці
14. Новітні форми міжнародного поділу праці.

Заняття 9. Господарство. Національна економіка. Становлення та розвиток світового господарства

1. Потреби та інтереси населення.
2. Класифікація потреб.
3. Господарство.
4. Економічна система та її складові.
5. Світові економічні системи.
6. Національна економіка та її показники.
7. Валовий національний та валовий внутрішній продукти.
8. Еволюція світового господарства. Промислові революції
9. Показники якості життя населення.
10. Індекс людського розвитку.

Заняття 10. Основи політичної географії

1. Предметна область політичної географії.
2. Становлення та розвиток політичної географії та геополітики.
3. Класична геополітика.
4. Нова політична географія.
5. Вітчизняна геополітика.
6. Геополітичні моделі світу.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кіл. годин
1.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Проблеми формування єдиного теоретичного ядра географічної науки. Поясніть традиційний поділ географії на дві головні віті – природничу (фізичну) та суспільну (соціально-економічну) географії. Наведіть аргументи “за” та “проти” такого розмежування географії. Підготувати ессе.	4
2.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Сучасна трансформація предметної області географії. Необхідність постійного перегляду науками своїх предметних областей. Наведіть приклади змін предметних представлень, нового розуміння об’єкту та предмету географії. Підготувати ессе.	4
3.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Традиційні і нові методи суспільно-географічних досліджень. Обґрунтуйте хорологічний (просторовий) підхід як стрижневу парадигму географії. Поясніть взаємозв’язок і взаємодію хорологічного просторового підходу в географії з історичним (динамічним). Підготувати реферат.	6
4.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Особливості розвитку суспільної географії у світі. Характеризуйте найбільш загальні етапи розвитку географії, поясніть зміст таких етапів. Підготувати конспект.	4
5.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Особливості формування суспільно-географічної школи в Україні. Зміст і цільові настанови парадигми конструктивної географії. Підготувати реферат.	4
6.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Концепція	6

	територіальних структур. Становлення системної концепції в географії. Підготувати реферат.	
7.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Співвідношення простору і часу в суспільно-географічних дослідженнях. Порівняйте часові проміжки формування геосфер. Чим можна пояснити феномен геохронологічного прискорення формування та розвитку геосфер? Спробуйте прогнозувати їх подальший розвиток. Підготувати есе.	4
8.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Поняття економіко-географічного положення та його використання в суспільній географії. Рівні і види ЕГП. Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Теорія графів у суспільно-географічних дослідженнях. Підготувати реферат.	6
9.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Суспільно-географічні відношення і процеси. Класифікація суспільно-географічних відносин і зв'язків у системі "природа-населення-господарство". Скласти схему.	4
10.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Концепції взаємодії природи і суспільства. Географічні дослідження для формування екологічних мереж. Підготувати есе.	4
11.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Населення України. Геодемографічна політика. Територіальні особливості розселення населення. Міграційний рух населення. Підготувати реферат.	4
12.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Цивілізаційний розвиток людства. Полілінійний і стадійний розвиток світової цивілізації. Підготувати реферат.	4
13.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Територіальний поділ праці і його значення для суспільної географії. Рівні, види і чинники ТПП. Підготувати реферат.	6

14.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Еволюція ге просторова структура світового господарства. Аналіз спеціалізації господарства на прикладі певної країни. Підготувати реферат.	6
15.	Індивідуальні навчально-дослідні завдання: Геополітичні моделі світу. Геополітичні гіпотези і концепції Г. Маккіндера, Н. Спайкмена, С. Хантінгтона, З. Бжезінського. Українська геополітика. Місце України у геополітичних концепціях зарубіжних та вітчизняних авторів. Україна у Європейському виборі: географія та шляхи розвитку. Підготувати реферат.	6
	<i>Разом</i>	72

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль - іспит. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль														Підсумковий контроль	Сума балів		
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль №2		Змістовий модуль №3												
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	5	30	100

T1, T2 ... T15 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання для підсумкового контролю:

1. Поясніть зміст і функції понять об'єкт науки, предмет науки, предметна область науки.
2. Поясніть зміст землезнавства як нового напрямку (парадигми) географії. З чим пов'язана розробка цього напрямку? Хто і коли ввів поняття “землезнавство”?
3. Які наслідки мала концепція конструктивної географії у колишньому СРСР? Які обставини спричинили її методологічно неправильну реалізацію?
4. Поясніть зміст і цільові настанови парадигми (концепції) геопланування. Чим зумовлена злободенність проблем облаштування та впорядкування географічного середовища життєдіяльності суспільства у наш час?
5. За якими ознаками встановлюють компоненти географічної оболонки? Назвіть базові (вихідні) компоненти географічної оболонки.
6. Що являє собою геосфера? Як співвідносяться поняття “географічна оболонка” та “геосфера”?
7. Характеризуйте геосферну будову географічної оболонки. Поясніть ординацію та взаємозв'язок між інтегральною геосферою та геосферами компонентними.
8. Які ознаки повинен мати географічний компонент, щоб його можна було розглядати як геосферу?
9. Наведіть приклади, коли компонентні базові геосфери з розвитком знань поділяють на нові геосфери.
10. Наведіть приклади і поясніть загальні принципи формування нових геосфер на основі попередніх.
11. Що являють собою географічні процеси, які визначають функціонування геосфер?
12. Яка трансформація відбулась у трактовці географічної оболонки та ландшафту у вітчизняній географії, протягом 1970 – 1980-х років? Поясніть сучасний зміст цих понять.

13. Які назви земної оболонки найбільш поширені у сучасній вітчизняній географії?
14. Характеризуйте головні напрямки досліджень геопросторової організації ландшафтної оболонки Землі.
15. Як різняться предметні області географії за просторовими масштабами досліджень?
16. За якими ознаками встановлюють предметні області різних програм географічних досліджень?
17. Що являє собою система географічних наук? Які ознаки стверджують, що це дійсно система, а не проста сукупність чи набір дисциплін?
18. На які загальнометодологічні блоки поділяють систему географічних наук?
19. Як поділяють географічні дисципліни співставно із загальним структуруванням ландшафтної оболонки Землі?
20. Поясніть принципову різноякісність законів і закономірностей природних і суспільних. Які проблеми така розбіжність ставить перед географічною наукою?
21. Поясніть необхідність дублювання всіх основних суспільно-географічних дисциплін на галузеві та регіональні різновиди, виходячи із предметної специфіки географії.
22. Поясніть генетичну пов'язаність європейської та західної географії в цілому з географічними знаннями античної Греції.
23. Характеризуйте найбільш загальні етапи розвитку географії, поясніть зміст таких етапів.
24. Протягом якого часу тривав антично – середньовічний етап становлення і розвитку географії? Якою була цільова настанова та головна парадигма тогочасної географії?
25. Кого з давньогрецьких та давньоримських мислителів вважають фундаторами географічної науки?

26. Назвіть видатних німецьких географів, з іменами яких пов'язаний етап класичної географії, та їх безпосередніх послідовників?
27. Характеризуйте головний зміст нового етапу розвитку географії. Які важливі події щодо організації географічної науки відбуваються у цей час?
28. Характеризуйте роль зв'язків, взаємодій, відношень у формуванні ТОС. Назвіть зв'язки та відношення безпосередні, такі, що можна спостерігати, та опосереднені (приховані, латентні).
29. За якими ознаками встановлюють типи ТС при дослідженні ТОС у середніх і дрібних масштабах?
30. Характеризуйте сучасні погляди щодо ролі природного середовища в соціально-економічному розвитку людства.
31. Поясніть зміст понять “природно-біосферний потенціал” і “природно-ресурсний потенціал”. Назвіть географів, які розробляли ці поняття.
32. Характеризуйте соціальні функції природного середовища (природного ландшафту).
33. Поясніть зміст понять “антропогенне навантаження” (на природне середовище), “техногенне навантаження”, “антропогенно-техногенне навантаження”.
34. Поясніть зміст природокористування за видами господарської діяльності суспільства. Як змінюється співвідношення напрямків природокористування протягом останнього часу?
35. Що являє собою поділ праці? Поясніть його характерні риси - об'єктивність, однонаправленість, незворотність, безперервність, нескінченність.
36. Характеризуйте новітні фактори ТПП, пов'язані з новою науково-технічною революцією та формуванням постіндустріального (інформаційного) суспільства.
37. Як визначають економічну вигоду (ефективність) ТПП?
38. Поясніть зміст і функції поняття “географічне положення”.

39. Що являє собою функція місця? Хто і коли розробив цю категорію?
40. Що являє собою географічний простір (геопростір)? Поясніть зв'язок цього поняття з місцезположеннями географічних об'єктів.
41. Хто й коли розробив категорію економіко-географічного положення (ЕГП)?
42. Дайте визначення поняттю ЕГП, поясніть зміст і функції цього поняття.
43. Чим зумовлена необхідність введення нового поняття – суспільно-географічне положення(СГП)? Як співвідносяться категорії ЕГП та СГП?
44. Поясніть зміст і функції поняття СГП.
45. Покажіть взаємозв'язок між розвитком міст та їх місцезположенням. Поясніть зворотній зв'язок, коли поява нового міста та його зростання істотно міняли оцінку місцезположення даної ділянки.
46. Поясніть зміст понять “господарство” та “господарська діяльність”. Характеризуйте стадії господарської діяльності.
47. Що являє собою економічна система?
48. Дайте визначення економічній теорії. Характеризуйте зміст мікроекономіки, макро- та супермакроекономіки.
49. Поясніть необхідність систематики та класифікації світових економічних систем.
50. Як у різні часи визначали ідеальну економічну систему? Яка економічна система є найбільш популярною в світі у наш час?
51. Порівняйте дві світові соціально економічні системи за (М.Бо) та два способи координації економічної діяльності (за М. Фрідменом).
52. Що вивчає політична географія? Як пов'язані між собою політична діяльність суспільства та географічний простір?
53. Поясніть роль і місце політичної сфери серед інших сфер життєдіяльності людства.
54. Поясніть концепцію світових геополітичних комплексів, розроблену Ю. Челленом.

55. Характеризуйте геополітичну модель світу, розроблену П. Маккіндером. Як визначали геополітичну роль континентальної Євразії Г. Маккіндер та його учень Дж. Фейргрив?
56. В чому полягають особливості французької школи геополітики, започаткованої П. Відалем де ла Блашем?
57. Представте двополюсну геополітичну модель світу “Гартленд – Римленд”, розроблену Н. Спикменом.
58. Поясніть геополітичну модель світу К. Гаусгофера.
59. Які події та тенденції світового розвитку спричинили формування нової політичної географії?
60. Як змінюється розуміння ролі і функції держав у сучасних геополітичних процесах?

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Гукалова І.В., Мальчикова Д.С.. Вступ до фаху: географія і суспільство. Навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 268 с.
2. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні: Посібник (Видання друге, доповнене). К. - Чернівці: Колір-Друк, 2006. 276 с.
3. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. 1008 с.
4. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : навч. посібник. Одеса: Астропринт, 2009. 544 с.
5. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2005. 632с.
6. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С. Планування територій. Навчальний посібник. Херсон: вид. Гринь Д. С., 2014. 266 с.
7. Топчієв О. Г., Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О., Яворська В. В. Методологічні засади географії: підручник. Одеса: Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова, 2019. 352 с.
8. Топчієв О. Г., Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О., Яворська В. В. Методологічні основи географії: Ландшафтна оболонка землі. Довкілля. [навч.посіб.] Херсон: Гельветика, 2018. 348 с.
9. Топчієв О. Г. Мальчикова Д. С., Яворська В. В. Регіоналістика. Навч. посібник. Херсон: Олді-плюс, 2015. 370 с.
10. Топчієв О. Г., Яворська В.В., Дімова Н.В. Геодемографія: регіональний демографічний розвиток України [монографія]. Одеса: ВМВ, 2014. 244 с.
11. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 496 с.
12. Шаблій О. Суспільна географія : у двох кн. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження : [Вибрані праці]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 814 с.

Допоміжна література:

1. Блій Г. де, Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передмова та розділ «Україна» О. І. Шаблія. К.: Либідь, 2004. 740 с.
2. Глобалізація світового господарства: геопросторових вимір : монографія / О. О. Любіцева [та ін.]. К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2010. 160 с.
3. Жупанський Я. І. Словник термінів і понять з географії. Чернівці: Технодрук, 2006. 192 с.
4. Корнус О.Г. Історична географія : навчальний посібник. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. 156 с.
5. Луцишин П. В., Клімонт Д., Луцишин Н. П. Територіальна організація суспільства (основи теорії). Луцьк: Вежа, 2001. 334 с.
6. Мезенцев К. В. Проблеми та перспективи української суспільної географії ХХІ століття. Режим доступу : <http://www.academia.edu/2548348>
7. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія. / Упорядник О. Шаблій. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 1008 с.
8. Самойленко В. М., Олійник Я. Б., Вішнікіна Л. П., Діброва І. О. Навчання географії: Понятійно-термінологічний словник. К.: Ніка-центр, 2015. 352 с.
9. Сюткін С.І. Географія населення : навчальний посібник. Суми : СумДПУ, 2015. 128 с.
10. Топчієв О .Г., Безверхнюк Т. М., Тітенко З. В. Регіональний розвиток України і становлення державної регіональної політики: навч.-метод. посіб. Одеса: Вид-во ОРІДУ АДУ, 2005. 148 с.
11. Топчієв О., Мальчикова Д., Сич В., Пилипенко І., Яворська В. Система географічних наук: вітчизняний досвід в умовах сучасної предметної трансформації. Економічна та соціальна географія. Вип. 83. Київ, 2020. С. 4-11.

Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотека Одеського національного університету імені Іллі Мечникова - <http://lib.onu.edu.ua>

2. Географія і туризм. Режим доступу:
http://www.lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=33&Itemid=47&lang=ru
3. Державна служба статистики України. Режим доступу:
<http://ukrstat.gov.ua>
4. Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу:
<http://www.niss.ua>.
5. Офіційний сайт ООН. Режим доступу: <http://www.un.org>.
6. Програма розвитку ООН, звіти та інформація про людський розвиток.
Режим доступу: <http://www.undp.org>
7. Урядовий портал. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
8. Dialogues in Human Geography. Mode of access:
<http://dhg.sagepub.com/content/3/1.toc>
9. Encyclopedia of World Problems and Human Potential. Mode of access:
<http://www.uia.be/world-problems-and-globalissues>.
10. Human Geography / Journal of Studies and Research in Human Geography.
Mode of access: <http://www.humangeographies.org.ro/>
11. National geographic. Режим доступа: <http://ngm.nationalgeographic.com/>
12. World Bank. Режим доступу: <http://www.worldbank.org>.